

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบัน ซึ่งเป็นผลมาจากการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และความก้าวหน้าด้านข่าวสารสามารถติดต่อกันอย่างไร้ขอบเขตทำให้สังคมเกิดการแข่งขันกัน ในทางอุตสาหกรรม การค้า จึงทำให้ความเจริญทางด้านวัตถุอันเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกสบายให้แก่มนุษย์มากขึ้น วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตอันดั้งเดิมของสังคม ถูกเบียดเบียนไปสู่รูปแบบใหม่ โดยอ้างเหตุผลถึงความเป็นสากล ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ซึ่ง สราวุธ จิตบุญมี (2543 :1) ได้กล่าวว่า “ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจเป็นค่านิยมสู่วัตถุ ทำให้มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้นทุกวัน ทำให้มนุษย์ละทิ้งความชอบธรรม ความคิดเรื่องคุณธรรมเป็นของธรรมดา ที่ปู้ดูชนสามารถทำได้ หากปล่อยให้สภาพเช่นนี้ยังคงเกิดขึ้นเป็นประจำย่อมทำความเสื่อมโทรมมาสู่สังคมและระบบ จะเป็นปัญหาที่ยากยิ่งต่อการแก้ไขในอนาคต...” จะเห็นได้ว่าการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในปัจจุบันได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมมนุษย์มากมาย ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งปัจจุบันกลายเป็นสังคมเศรษฐกิจที่เห็นแก่ตัว สังคมที่เคยพึ่งพาอาศัยกัน มีความเอื้ออาทร มีความเมตตาธรรมต่อกัน กลับไปสู่สังคมอีกระบบหนึ่งเรียกว่า “สังคมวัตถุนิยม” จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้สังคมไทยในชนบทได้เติบโตเป็นสังคมเมืองมากขึ้น จากสังคมที่มีการแบ่งปัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกลายเป็นสังคมต่างคนต่างอยู่คนแก่เฝ้าบ้านหนุ่มสาวเข้าเมือง ทำให้ชุมชนล่มสลายจะเห็นได้ว่าปรัชญาการศึกษาไทยในปัจจุบัน เน้นความเจริญทางด้านวัตถุ นิยมใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์ มากกว่ามุ่งเน้นที่ปรัชญาทางการศึกษาทำให้สร้างค่านิยมที่ผิดให้กับเยาวชนไทย ส่งผลให้เยาวชนไทยเรียนหนังสือเพื่อแสวงหาทรัพย์สิน เงิน ทอง ไม่ตระหนักในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จึงส่งผลให้การศึกษาในปัจจุบันทำให้คนเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตา กรุณาขาดความยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหาในสังคมไทยอย่างมากมาย ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุตโต) (2539 : 11-15) ได้กล่าวว่า “มีอาชญากรรมมากมายมีการฆ่ากันตายเป็นอันดับที่สองของโลก เป็นสังคมที่มีความฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย เป็นค่านิยมที่ชอบการบริโภคมากกว่าการเป็นผู้ผลิตไม่สนใจในประโยชน์ส่วนรวม เห็นแก่ตัว ทำงานเป็นทีมไม่ค่อยสำเร็จ ขาดระเบียบวินัยในชีวิตประจำวัน ขาดความรับผิดชอบในชีวิต ในการทำงานและต่อสังคม นอกจากนั้นปัญหาการคอร์ปชั่นก็มีขึ้น

เกือบทุกองค์กร ปัญหาสุดท้ายก็คือ อบายมุข รวมทั้งยาเสพติดแพร่หลายระบอบทั่วไป จึงทำให้เยาวชนไทยตกอยู่ในสภาพแวดล้อมทางสังคมที่มีปัญหา การเปลี่ยนแปลงทางสังคมปัจจุบันในด้านคุณธรรม จริยธรรมในสังคมไทย จึงมีลักษณะที่น่าเป็นห่วงสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไขหรือป้องกันมิให้เลวร้ายยิ่งขึ้นในเยาวชนและในชนรุ่นหลัง ซึ่งสิ่งที่จะต้องได้รับการปลูกฝังให้เกิดขึ้นก็คือ จิตลักษณะที่สำคัญต่อคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลซึ่งเรื่องนี้ ดวงเดือน พันธมนาวิน (2524 : 52) ได้กล่าวว่า “จริยศึกษาในโรงเรียนยังไม่มีจุดมุ่งหมายโดยตรงที่ปลูกฝังจิตลักษณะที่ได้รับการพิสูจน์แล้วว่าสำคัญต่อพฤติกรรมทางคุณธรรมจริยธรรมของคนไทย...”

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 (2542 : 2) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายไว้ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรมมีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข...” เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดแผนพัฒนาคุณธรรมโดยให้เหตุผลพอสรุปได้ว่า “การเรียนการสอนในสถานศึกษาในช่วงที่ผ่านมาค่อนข้างเป็นการให้ความรู้ด้านเนื้อหาสาระเป็นสำคัญ เพราะคำนึงของผู้ปกครองและสังคมส่วนใหญ่รวมถึงผู้เรียนคือเรียนเพื่อรู้และจำให้ได้มากเพื่อจะได้สามารถสอบผ่านการแข่งขันได้ในระดับต่าง ๆ ระบบการเรียนจึงมีผลต่อพฤติกรรมของทั้งผู้สอนและผู้เรียน คือทำให้เกิดการเบี่ยงเบนในทาง “ความเห็นแก่ตัว” มากขึ้นตามลำดับ การปลูกฝังคุณธรรม ให้แก่เยาวชนในลักษณะต่าง ๆ จึงถูกละเลยไปบ้าง การศึกษาที่มุ่งหวังที่จะให้ช่วยแก้ปัญหาของสังคม ก็กลับเป็นการสร้างคนที่มีแนวโน้มก่อให้เกิดปัญหาแก่สังคมเพิ่มขึ้น เพราะการขาดคุณธรรมจริยธรรมของคนในสังคมมีมากขึ้น จึงทำให้คนบางส่วนมีเจตคติเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมไม่ถูกต้อง และไม่ยอมรับความจริงเกี่ยวกับความบกพร่อง ทางด้านคุณธรรมจริยธรรม...” (สำนักงานพัฒนาคุณธรรม. 2534 : 7)

ในปัจจุบันนี้เป็นที่ยอมรับว่ากระบวนการทางการศึกษาเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญ คือ ครู เพราะครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญทั้งการสอนและการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีทั้งในด้านคุณธรรมจริยธรรม พฤติกรรมของครูสำคัญกว่าคำสอนหลายสิบเท่าเพราะเด็กจะจดจำพฤติกรรมของครูได้อย่างติดตาฝังใจว่าการจดจำคำสอน ดังนั้นครูต้องเป็นคนดีมีศีลธรรม เป้าหมายสูงสุดในการจัดการศึกษามุ่งหวังในการพัฒนาความเจริญ ความงาม จริยธรรมและคุณธรรม (ชวน หลีกภัย. 2542 : 28 ; อ้างอิงมาจาก สรวุฑ จิตบุญมี. 2543 : 4-5) นอกจากนั้นผู้บริหารสถานศึกษาก็เป็นบุคคล

สำคัญยิ่งกับหน่วยงาน ต่อผู้ได้บังคับบัญชา และต่อผลงานของส่วนรวม ซึ่ง กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 4) ได้กล่าวว่าคุณภาพของผู้บริหารสถานศึกษาตลอดจนบทบาทและพฤติกรรมของผู้บริหารจึงมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพสถานศึกษา ดังนั้นหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา (2544 : 1) ซึ่งเป็นหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการพัฒนา ได้สรุปว่า “การพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรมจริยธรรม และวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวัง โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษานั้นนอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญประการหนึ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา...”

ผู้วิจัยในฐานะผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสนใจและตระหนักถึงความสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน ซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาบ้านเมืองต่อไปในอนาคต จึงสนใจศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ด้านคุณธรรม จริยธรรมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

Rajabhat Mahasarakham University

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีขนาดต่างกัน

สมมุติฐานของการวิจัย

สภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีขนาดต่างกันมีการปฏิบัติแตกต่างกัน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยยึดเกณฑ์มาตรฐาน ตามนโยบาย และการดำเนินงาน ด้านคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการ ด้านต่าง ๆ รวม 5 ด้านดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 15-15, 33-35)

1. ด้านการกำหนด นโยบาย
2. ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน
3. ด้านการจัดกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม
4. ด้านบุคลากร
5. ด้านการประเมินผล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด โดยยึดเกณฑ์มาตรฐานตาม นโยบายและแนวการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรม นักเรียนในสถานศึกษาสังกัด กระทรวงศึกษาธิการ

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2545 เป็นผู้บริหาร 202 คน และ ครูผู้สอน จำนวน 2,344 คน รวมทั้งสิ้น 2,546 คน
2. กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ปีการศึกษา 2545 ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 57 คน ครูผู้สอนจำนวน 384 คน รวมทั้งสิ้น 441 คนได้มาจากการเลือกกลุ่มตัวอย่างดังนี้

2.1 สุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ซึ่งกำหนดขนาด กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ 30 % (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 38) ได้โรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 3 โรงเรียน โรงเรียนขนาดกลางจำนวน 10 โรงเรียน และโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 6 โรงเรียน

2.2 สุ่มผู้บริหารและครูผู้สอน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด. 2535 : 39-40)

3. ตัวแปรที่จะศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ขนาดของโรงเรียน จำแนกเป็น

3.1.1.1 ขนาดเล็ก

3.1.1.2 ขนาดกลาง

3.1.1.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ตามด้านต่างๆ ดังนี้

3.2.1 ด้าน การกำหนดนโยบาย

3.2.2 ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน

3.2.3 ด้านการจัดกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม

3.2.4 ด้านบุคลากร

3.2.5 ด้านการประเมินผล

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

1. **คุณธรรม** หมายถึง คุณงามความดีที่สร้างสมอยู่ในตัวมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์ ซึ่งแสดงออกมาจากการกระทำ ทางกาย วาจา ใจ

2. **จริยธรรม** หมายถึง แนวการประพฤติอันถูกต้องดีงาม ทั้งทางกาย วาจา ใจ ที่บุคคลเลือกประพฤติ เพื่อก่อให้เกิดความถูกต้อง

3. **สภาพการดำเนินงาน** หมายถึง ความเป็นจริงในการจัดการศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด

4. **โรงเรียนมัธยมศึกษา** หมายถึง โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 3 หรือ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6

5. **ผู้บริหารโรงเรียน** หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ ผู้ช่วยครูใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ และผู้ช่วยผู้อำนวยการ

6. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด

7. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การจำแนกประเภทของโรงเรียนตามเกณฑ์ มาตรฐานของกรมสามัญศึกษา มี 3 ขนาดคือ

7.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน 1 – 449 คน

7.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียน 500 – 1,499 คน

7.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียน ตั้งแต่ 1,500 คนขึ้นไป

8. นโยบาย หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย แผนงาน แนวปฏิบัติ ตลอดจนวิธีดำเนินงานเพื่อให้กระบวนการให้การศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน ประสบผลสำเร็จเพื่อให้นักเรียนเป็นผู้มีความรู้และความประพฤติดีควบคู่กัน

9. การจัดหลักสูตรการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดเนื้อหา กระบวนการเรียน การสอนระยะเวลาในการสอนเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้ถึงพร้อมด้าน ความรู้และความประพฤติที่ดี

10. การจัดกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การจัดทำแผน โครงการ การประสานงาน การอำนวยความสะดวกให้คณะครู นักเรียน จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งในและนอกโรงเรียนเพื่อเป็นการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้กับนักเรียนเช่นกิจกรรมเกี่ยวกับ ศาสนา วัฒนธรรม การส่งเสริม จรรยาบรรณ การบำเพ็ญประโยชน์และการสร้างความสัมพันธ์ กับชุมชน

11. บุคลากร หมายถึงบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งให้รับผิดชอบงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ทั้งในและนอกสถานศึกษา

12. การประเมินผล หมายถึง การติดตามผลการปฏิบัติเพื่อกระตุ้น แก้ปัญหา ภูมิใจ ให้คณะครูร่วมกันปรับปรุงพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้มีคุณลักษณะเหมาะสมต่อการเสริมสร้างนักเรียนให้เป็นผู้มีความรู้ และความประพฤติดี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบสภาพการดำเนินงานด้านคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เป็นแนวทางหรือข้อควรพิจารณาสำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด ในการวิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม
3. เป็นแนวทางให้กับผู้ที่สนใจ เกี่ยวกับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมให้กับนักเรียน นำไปศึกษาเพิ่มเติมต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University